

Vissa kommunalekonomiska frågor (prop. 1999/2000:115)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet förslagen i proposition 1999/2000:115 Vissa kommunalekonomiska frågor samt fyra motioner som väckts med anledning av propositionen.

Förändringar i kommunallagen

Regeringen föreslår en ändring i kommunallagen (1991:900), som innebär att regeln om god ekonomisk hushållning även skall omfatta kommunala företag. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Förändringar i lagen om kommunal redovisning

Regeringen föreslår förändringar på flera punkter i lagen om kommunal redovisning (1997:614). Förslagen är i huvudsak föranledda av behovet att anpassa lagstiftningen så att den kan tillämpas oavsett vilken bokföringsteknik som används. Propositionen innehåller också förslag till en komplettering av informationen som lämnas i den gemensamma förvaltningsberättelsen i kommunernas årsredovisningar. Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag.

Inkomstutjämning för kommuner och landsting

I syfte att komma till rätta med de negativa marginaleffekterna i det kommunala inkomstutjämningsystemet föreslår regeringen förändringar av lagarna (1995:1515) och (1995:1516) om utjämningsbidrag respektive utjämningsavgift för kommuner och landsting. Förändringarna innebär att en kommun vars skatteunderlag från ett år till nästa växer snabbare än riksgenomsnittet inte längre kan få en ökning av sina skatteinkomster efter utjämning som är mindre än riksgenomsnittet för samma period. Utskottet tillstyrker förslaget.

Omställningsbidrag till landsting med minskande befolkning

Ett omställningsbidrag för landsting med minskande befolkning föreslås inrättas för åren 2001 och 2002. Landsting vars befolkning minskat mer än

2 % under en femårsperiod föreslås bli berättigade till bidraget. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Statsbidrag för LSS-kostnader

Två bidrag föreslås inrättas för åren 2001 och 2002. Ett statsbidrag till kommuner med höga kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt ett extra bidrag som kommuner med särskilt kostnadskrävande LSS-insatser ges möjlighet att söka. Utskottet tillstyrker regeringens båda förslag.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 11 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
Förändringar i kommunallagen	7
Förändringar i lagen om kommunal redovisning.....	8
Inkomstutjämnning för kommuner och landsting	9
Omställningsbidrag till landsting med minskande befolkning	12
Statsbidrag till kommuner med höga LSS-kostnader samt extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande LSS-insatser.....	14
Reservationer	17
1. Kommunala företag (punkt 1) (m, kd)	17
2. Kommunala företag (punkt 1) (fp)	18
3. Förändringar i lagen om kommunal redovisning (punkt 2) (fp)	19
4. Inkomstutjämnning för kommuner och landsting (punkt 3) (m)	19
5. Inkomstutjämnning för kommuner och landsting (punkt 3) (kd)	20
6. Inkomstutjämnning för kommuner och landsting (punkt 3) (fp).....	21
7. Inkomstutjämnning för kommuner och landsting (punkt 3) (c).....	22
8. Omställningsbidrag till landsting med minskande befolkning (punkt 4) (c).....	22
9. Statsbidrag för LSS-kostnader (punkt 5) (m)	23
10. Statsbidrag för LSS-kostnader (punkt 5) (kd)	24
11. Statsbidrag för LSS-kostnader (punkt 5) (fp)	25
Förteckning över behandlade förslag	26
Propositionen	26
Följdmotioner.....	26
Regeringens lagförslag	28
1 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)	28
2 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning.....	29
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämnings- bidrag till kommuner och landsting.....	38
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämnings- avgift till kommuner och landsting.....	41

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Förändringar i kommunallagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900). Därmed bifaller riksdagen proposition 1999/2000:115 yrkande 1 och avslår motion 1999/2000:Fi56 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (m, kd)

Reservation 2 (fp)

2. Förändringar i lagen om kommunal redovisning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om kommunal redovisning (1997:614). Därmed bifaller riksdagen proposition 1999/2000:115 yrkande 2 och avslår motion 1999/2000:Fi56 yrkandena 3 och 4.

Reservation 3 (fp)

3. Inkomstutjämnning för kommuner och landsting

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting samt regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift för kommuner och landsting, enligt bilaga 2 till betänkandet. Därmed bifaller riksdagen proposition 1999/2000:115 yrkandena 3 och 4 och avslår motionerna 1999/2000:Fi54 yrkande 1, 1999/2000:Fi55 yrkande 1, 1999/2000:Fi56 yrkande 5 samt 1999/2000:Fi57 yrkande 1.

Reservation 4 (m)

Reservation 5 (kd)

Reservation 6 (fp)

Reservation 7 (c)

4. Omställningsbidrag till landsting med minskande befolkning

Riksdagen godkänner regeringens förslag att inrätta ett omställningsbidrag för landsting med minskande befolkning. Därmed bifaller riksdagen proposition 1999/2000:115 yrkande 5 och avslår motion 1999/2000:Fi57 yrkandena 2 och 3.

Reservation 8 (c)

5. Statsbidrag för LSS-kostnader

Riksdagen godkänner regeringens förslag att dels inrätta ett statsbidrag för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), dels inrätta ett extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser enligt samma lag. Riksdagen bifaller därmed proposition 1999/2000:115 yrkandena 6 och 7 samt avslår motionerna 1999/2000:Fi54 yrkandena 5 och 6, 1999/2000:Fi55 yrkande 2 och 1999/2000:Fi56 yrkande 6.

Reservation 9 (m)

Reservation 10 (kd)

Reservation 11 (fp)

Stockholm den 26 oktober 2000

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Bengt Silfverstrand (s), Lisbet Calner (s), Johan Lönnroth (v), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Fredrik Reinfeldt (m), Carin Lundberg (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Yvonne Ruwaida (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp) och Tommy Waidelich (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 25 maj 2000 överlämnade regeringen till riksdagen proposition 1999/2000:115 Vissa kommunalekonomiska frågor. I propositionen föreslår regeringen förändringar i kommunallagen, lagen om kommunal redovisning och inkomstutjämningsystemet för kommuner och landsting. Regeringen föreslår också inrättandet av två statsbidrag till kommuner med höga kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Fyra motioner, 1999/2000:Fi54–Fi57, som har väcks med anledning av propositionen behandlas i betänkandet. Några av yrkandena i följdmotionerna, Fi54 (m) yrkandena 2, 3 och 4, Fi55 (kd) yrkandena 3, 4 och 5, Fi56 (fp) yrkandena 7 och 8 samt Fi57 (c) yrkande 4, avser kommunkontosystemet eller frågan om konkurrensneutraliteten inom tandvården. Eftersom regeringen inte lämnar några förslag inom dessa områden i den aktuella propositionen och liknande motionsyrkanden även väckts under den allmänna motionstiden, avser utskottet att behandla yrkandena samlat i betänkande 2000/01:FiU3 Allmänna bidrag till kommuner.

Utskottets överväganden

Förändringar i kommunallagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900), som innebär att lagens regel om god ekonomisk hushållning även skall omfatta kommunala företag, och avslår motion Fi56 (fp) yrkandena 1 och 2. Jämför reservationerna 1 (m, kd) och 2 (fp).

Propositionen

I propositionen Den kommunala redovisningen (prop. 1996/97:52) föreslog regeringen att ett balanskrav för kommuner och landsting skulle införas. Balanskravet föreslogs inte omfatta de kommunala företagen men regeringen ansåg att det fanns skäl att utreda huruvida även dessa borde omfattas av balanskravet. I november 1998 överlämnade Utredningen om utvidgat balanskrav sitt betänkande Utvidgat balanskrav omfattande verksamhet i kommunala företag (SOU 1998:150). Utredningen ansåg inte att ett utvidgat balanskrav skulle leda fram till den helhetssyn som bör eftersträvas i den kommunala verksamheten. I stället föreslog utredningen en komplettering av regelverket genom att 8 kap. 1 § i kommunallagen om god ekonomisk hushållning bör omfatta även kommunala företag.

Regeringen föreslår att kommunallagen ändras i enlighet med utredningens förslag (yrkande 1).

Motionerna

I motion Fi56 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhålls att de kommunala bolagen i första hand bör avvecklas (yrkande 1). Kommunala företag har ofta ett ojämnt övertag gentemot privata konkurrenter och bolagsformen försvårar i praktiken allmänhetens demokratiska insyn. Motionärerna framhåller att kommunerna dels skall koncentrera sin verksamhet till det som kan anses vara kärnverksamhet, dels att kommunal verksamhet endast i undantagsfall skall bedrivas i bolagsform. För att åstadkomma en uppstramning av verksamheten inom de bolag som ändå skall kvarstå i kommunal ägo accepterar motionärerna regeringens förslag om god ekonomisk hushållning men anser att det är ett minimivillkor (yrkande 2). Motionärerna accepterar också förslaget att särskilda upplysningar skall lämnas av de kommunala bolagen.

Utskottets ställningstagande

Liknande motionsyrkanden har behandlats tidigare av konstitutionsutskottet. Våren 1999 behandlades frågor om legala begränsningar i kommuners rätt att bedriva verksamhet i bolagsform (bet. 1998/99:KU24). Konstitutionsutskottet anförde att man i ett tidigare betänkande hade uttalat att verksamhetens speciella förutsättningar och den samlade kommunala nyttan bör vara utgångspunkten för organisatoriska överväganden. Konstitutionsutskottet hade heller inte funnit skäl att föreslå ändringar i kommunallagen om inskränkningar i rätten att bilda bolag eller om avveckling av kommunala bolag. Våren 1999 fann konstitutionsutskottet inte skäl att frångå tidigare ställningstaganden i dessa frågor. Finansutskottet ställer sig bakom dessa bedömningar.

Finansutskottet anser att kommuner och landsting inom ramen för nuvarande regelsystem skall ha frihet att organisera sin verksamhet efter de förutsättningar som råder. Den nuvarande ordningen fungerar enligt utskottets uppfattning i allt väsentligt på ett tillfredsställande sätt.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion Fi56 (fp) yrkandena 1 och 2.

Förändringar i lagen om kommunal redovisning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om kommunal redovisning (1997:614) och avslår därmed motion Fi56 (fp) yrkandena 3 och 4. Jämför reservation 3 (fp).

Propositionen

Den 1 januari 1998 trädde lagen (1997:614) om kommunal redovisning i kraft. Därefter har Redovisningskommittén bl.a. lämnat förslag som gäller den löpande bokföringen. Regeringen föreslog förändringar i bokföringslagen (prop. 1998/99:130), och den 1 januari 2000 trädde de nya reglerna i kraft. De nya bestämmelserna innebär en modernisering så att bokföringslagens bestämmelser skall kunna tillämpas oavsett vilken bokföringsteknik som används. Den tekniska utvecklingen vad gäller bokföring påverkar kommuner och landsting på samma sätt som den privata sektorn, och regeringen anser inte att det finns några tungt vägande skäl för att kraven som ställs på kommuner, landsting och kommunalförbund skall avvika från dem som ställs på bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen.

Med anledning av detta tillsatte regeringen den 17 juni 1999 en arbetsgrupp för att se över den kommunala redovisningslagen och föreslå följdåtgärder till den nya bokföringslagen. I november 1999 överlämnade arbetsgruppen rapporten Den kommunala redovisningslagen – förslag till förändringar i kap. 1 och 2 (Ds 1999:71). Regeringen föreslår nu förändringar av den kommunala redovisningslagen avseende löpande bokföring, räkenskaps-

information, grundbokföring och huvudbokföring, verifikationer, bevarande av räkenskapsinformation och arkivering (yrkande 2).

Utredningen om utvidgat balanskrav föreslog vid sidan av förslagen om ändringar i kommunallagen, som behandlas i föregående avsnitt, också att 8 kap. 1 § lagen om kommunal redovisning borde ändras så att särskilda upplysningar om den ekonomiska utvecklingen i de kommunala företagen samt risker med verksamheten lämnas i den gemensamma förvaltningsberättelsen.

Motionerna

I *motion Fi56* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhålls att frågan om den kommunala förmögenhetsmassan bör bli föremål för granskning (yrkande 3). Det är enligt motionärerna rimligt att det finns regler som motverkar att engångsintäkter används för permanenta åtaganden, men det finns heller ingen anledning för kommuner att ha stora förmögenhetsmassor. Denna fråga bör enligt motionärerna bli föremål för utredning (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Det kan förutsättas att god kommunal redovisningssed kommer att utvecklas även på de områden som nu föreslås bli lagreglerade och avseende de frågor som motionärerna tar upp. Utskottet ser inte behov av att riksdagen begär en särskild utredning om de frågor som motionärerna tar upp. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag och avstyrker motion Fi56 (fp) yrkandena 3 och 4.

Inkomstutjämnning för kommuner och landsting

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om ändringar i systemet för kommunal inkomstutjämnning. Förändringarna innebär i korthet att en kommun vars skatteunderlag från ett år till nästa växer snabbare än riksgenomsnittet inte längre kan få en ökning av sina skatteinkomster efter utjämnning som är mindre än riksgenomsnittet för samma period. Motionerna Fi54 (m) yrkande 1, Fi55 (kd) yrkande 1, Fi56 (fp) yrkande 5 samt Fi57 (c) yrkande 1 avslås därmed av riksdagen. Jämför reservationerna 4 (m), 5 (kd), 6 (fp) och 7 (c).

Propositionen

Vid remissbehandlingen av Kommunala utjämningsutredningens betänkande (SOU 1998:151) pekade ett antal remissinstanser på nackdelarna med de negativa marginaleffekter som för vissa kommuner och landsting kan uppstå inom inkomstutjämnningssystemet. I propositionen Förändringar i utjämnings-systemet för kommuner och landsting (prop. 1998/99:89) aviserades ett fortsatt arbete för att eliminera dessa effekter utan att ge avkall på målet om en

långtgående utjämning. Nu föreslår regeringen en förändring som eliminerar de negativa marginaleffekterna i inkomstutjämningen och samtidigt bibehåller en långtgående utjämning.

Förslaget innebär att för en kommun eller ett landsting vars skatteunderlag, uttryckt i kronor per invånare, ökar mer än skatteunderlaget för landet mellan två år, skall bidraget respektive avgiften i inkomstutjämningen ökas respektive minskas så att den procentuella förändringen av de sammanlagda inkomsterna (preliminära kommunalskatte medel per invånare efter inkomstutjämning) mellan de två åren motsvarar 95 % av den genomsnittliga förändringen av hela landets skatteunderlag per invånare plus 5 % av den procentuella förändringen av kommunens eller landstingets eget skatteunderlag. Motsvarande skall gälla om skatteunderlaget, uttryckt i kronor per invånare, ökar långsammare mellan två år än för hela landet, dvs. bidraget respektive avgiften i inkomstutjämningen skall i detta fall minskas respektive ökas så att den procentuella förändringen av de sammanlagda inkomsterna (skatteinkomster netto per invånare efter inkomstutjämning) mellan de två åren motsvarar 95 % av den genomsnittliga förändringen av landets skatteunderlag plus 5 % av den procentuella förändringen av det egna skatteunderlaget.

Eventuella skillnader mellan summan av bidrag och summan av avgifter regleras inom utjämningssystemet med ett för kommunerna respektive landstingen enhetligt belopp, uttryckt i kronor per invånare, vilket gör förslaget statsfinansiellt neutralt.

Förslaget innebär visserligen att beräkningarna av inkomstutjämningen blir mer komplicerade men regeringen bedömer ändå att förändringen bör genomföras.

Motionerna

I *motion Fi54* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) föreslås förändringar av utjämningssystemet som innebär att en relativ skattekraftstillväxt i en kommun helt skall få behållas av kommunen (yrkande 1). En sådan förändring skulle enligt motionärerna i avvaktan på ett nytt utjämningssystem rätta till de mest tillväxtfientliga inslagen i dagens grundlagsvidriga inomkommunala utjämningssystem. Det underskott som därvid uppstår i systemet föreslås täckas genom motsvarande minskning i det invånarbaserade statsbidragssystemet.

I *motion Fi55* av Per Landgren m.fl. (kd) framhålls att regeringens föreslagna förändringar för att komma till rätta med utjämningssystemets negativa marginaleffekter är helt otillräckliga. Flera remissinstanser visar, enligt motionärerna, att problemet inte löses genom regeringens förslag. Motionärerna föreslår att regeringen snarast bör tillsätta en ny utredning för att utreda förutsättningarna för en övergång från ett inomkommunalt till ett statligt utjämningssystem där de negativa marginaleffekterna helt kan elimineras (yrkande 1).

Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhåller i *motion Fi56* att regeringens förslag innebär en mycket marginell förändring av inkomstutjämningssystemet som inte löser problemet med negativa marginaleffekter. Motionärerna föreslår i

stället att ansträngningarna bör inriktas på en övergång till ett enklare system med en lägre utjämningsgrad i inkomstutjämnningen och färre faktorer när det gäller kostnadsutjämnningen för att på så sätt eliminera de negativa marginaleffekterna (yrkande 5).

I motion Fi57 av Rolf Kenneryd m.fl. (c) godtas regeringens förslag till förändringar av inkomstutjämnningen eftersom det innebär att de negativa marginaleffekterna i inkomstutjämnningen minskas utan att nuvarande kompensationsgrad sänks. Motionärerna föreslår fortsatt utredning i syfte att göra systemet enklare och mer överblickbart samt eliminera de negativa marginaleffekterna, utan att utjämningsgraden sänks (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Skillnaderna mellan olika kommuner och landsting när det gäller skattekraft är betydande. För att ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting att bedriva sin verksamhet finns ett utjämnningssystem med höga utjämningsambitioner. Inom detta utjämnningssystem är inkomstutjämnningen enligt utskottets uppfattning den mest betydelsefulla faktorn för att nå dessa höga ambitioner. Vid remissbehandlingen av Kommunala utjämningsutredningens betänkande pekade ett stort antal remissinstanser på nackdelarna med de negativa marginaleffekter som kan uppstå i systemet. Den 23 juni 1999 beslöt regeringen att tillkalla en särskild delegation, Delegationen för fortsatt utveckling av utjämnningssystemet för kommuner och landsting (Fi 1999:11). Delegationen fick bl.a. i uppdrag att utreda alternativa utformningar av inkomstutjämnningen som kunde eliminera de negativa marginaleffekterna utan att ge avkall på utjämningsgraden. I februari i år överlämnade delegationen en delrapport som bl.a. innehöll förslag till förändringar av inkomstutjämnningen. Det förslag som regeringen nu lämnar för kommuner och landsting överensstämmer med utredningens förslag fastän detta endast avsåg kommunerna. Enligt utskottets uppfattning innebär regeringens förslag en lämplig avvägning mellan å ena sidan intresset att en kommun eller landsting får behålla en del av skatteinkomsterna från tillväxt i den egna kommunen som överstiger riksgenomsnittet och å andra sidan en långtgående utjämning av kommunala skatteinkomster.

I motion Fi54 (m) förordas att skatteinkomsterna i en kommun från den tillväxt som överstiger riksgenomsnittet helt skall få behållas av kommunen själv. En sådan ordning skulle emellertid innebära att skillnaderna mellan kommunernas skatteinkomster, och därmed förutsättningarna att bedriva kommunal verksamhet, skulle öka väsentligt. Utskottet ställer sig därför avvisande till motionärernas förslag. I motion Fi56 (fp) föreslås att utjämningsgraden skall sänkas i syfte att eliminera de negativa marginaleffekterna i inkomstutjämnningen. Utskottet anser inte att det finns skäl att sänka utjämningsambitioner på det sätt som föreslagits i motionen och kan därför inte ställa sig bakom motionärernas förslag.

I motionerna Fi55 (kd) yrkande 1 och Fi57 (c) yrkande 1 föreslås att det kommunala utjämnningssystemet bör utredas ytterligare. Utskottet konstaterar

att regeringen i juni 1999 tillsatte dels en delegation med uppgift att följa och utvärdera delar av utjämningsystemet (dir. 1999:57), dels en expertgrupp för att utreda möjligheterna att förenkla utjämningsystemet och att göra det mer stabilt (dir. 1999:58). Båda utredningarna skall redovisa sina uppdrag till regeringen senast den 30 november 2000. Utskottet finner det mot denna bakgrund inte motiverat att föreslå ytterligare utredningar.

Utskottet tillstyrker med det anförda regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi54 (m) yrkande 1, Fi55 (kd) yrkande 1, Fi56 (fp) yrkande 5 samt Fi57 (c) yrkande 1.

Omställningsbidrag till landsting med minskande befolkning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att regeringen inrättar ett omställningsbidrag för landsting med minskande befolkning och avslår därmed motion Fi57 (c) yrkandena 2 och 3. Riksdagen delar regeringens bedömning att finansieringen bör ske från anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting. Jämför reservation 8 (c).

Propositionen

I kostnadsutjämnningen för kommuner finns en särskild kompensation som utges vid stor befolkningsminskning. Delegationen (Fi 1999:11) har haft i uppdrag att överväga en motsvarande kompensation för landsting. De enskilda landstingens skatteinkomster, bidrag/avgift i inkomstutjämnningen och generella statsbidrag förändras sammantaget i huvudsak i takt med folkmängden. Anpassningen av kostnaderna för verksamheten i landsting med minskande befolkning tar längre tid, särskilt vad gäller fasta kostnader. Regeringen föreslår därför att ett särskilt omställningsbidrag införs tillfälligt för åren 2001 och 2002 till landsting vars befolkning under en femårsperiod minskat med mer än 2 % (yrkande 5). Omställningsbidraget föreslås utgå med 60 kr per invånare i landstinget för varje procentenhet med vilken minskningen av befolkningen överstiger gränsen 2 %. För att undvika oönskade marginaleffekter bör stödet inte sättas högre än 60 kr – en bedömning som delas av Landstingsförbundet. Denna gräns är satt också med hänsyn till att sjukvårdsmodellen i landstingens kostnadsutjämnning dessutom i praktiken ger en ökad ersättning per invånare vid befolkningsminskning. Utgifterna för omställningsbidraget, vilka beräknas till 150 miljoner kronor, bör enligt regeringens bedömning finansieras med medel från anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting under utgiftsområdet Allmänna bidrag till kommuner och landsting. Regeringen anmäler i propositionen att den avser återkomma med anslagsfrågor i budgetpropositionen för 2001.

Utjämningsdelegationen har i sitt fortsatta arbete att behandla bl.a. frågan om befolkningsförändringarnas konsekvenser för den kommunala verksamheten och ekonomin samt frågan om huruvida merkostnader för hälso- och sjukvård i storstadsregioner och i glesbygd beaktas på ett rimligt sätt i kostnadsutjämnningen. Delegationen skall lämna sitt slutliga förslag till förändringar i utjämningsystemet senast den 30 november 2000 och först då kan behovet av mer permanenta förändringar i utjämningsystemet överblickas.

Motionerna

I *motion Fi57* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) understryks vikten av att kommuner och landsting ges möjlighet att under lugna former anpassa sin verksamhet till en minskande befolkning. Centerpartiet har tidigare krävt att den kompensation för minskande befolkning som finns för kommuner också skall gälla för landsting. Motionärerna ser därför på regeringens förslag med viss tillfredsställelse men framhåller samtidigt att det föreslagna omställningsbidraget är för lågt och att frågan bör lösas permanent inom utjämningsystemets ram. Således föreslår motionärerna i yrkande 2 att ersättningen sätts till 100 kr per invånare för befolkningsminskning överstigande 2 % över en femårsperiod och att detta skall gälla både för kommuner och landsting. Dessutom förespråkar motionärerna att en alternativregel bör införas för de fall befolkningsminskningen överstiger 2 % under en tvåårsperiod. Ersättning bör i sådana fall utgå med 150 kr per invånare för såväl kommuner som landsting (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Minskande befolkning innebär vikande skatteintäkter och behov av omstruktureringar av verksamheter inom kommuner och landsting. Kostnaderna för verksamheten kan många gånger vara bundna i form av fasta kostnader för lokaler o.d. och därför vara svåra att anpassa nedåt i takt med de minskande skatteintäkterna. Kommuner med stor befolkningsminskning kompenseras för detta inom ramen för kostnadsutjämnningen medan motsvarande kompensation till landstingen saknas. Utskottet finner det motiverat att även landstingen ges en liknande kompensation.

I *motion Fi57* (c) kritiserar regeringens förslag för att omställningsbidraget är för lågt. Utskottet anser emellertid i likhet med regeringen och Landstingsförbundet att nivån på bidraget är avvägd på ett lämpligt sätt.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker *motion Fi57* (c) yrkandena 2 och 3.

Statsbidrag till kommuner med höga LSS-kostnader samt extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande LSS-insatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att regeringen inrättar ett statsbidrag till kommuner med höga LSS-kostnader samt inrättar ett extra bidrag som kommuner med särskilt kostnadskrävande LSS-insatser ges möjlighet att söka. Riksdagen avslår därmed motionerna Fi54 (m) yrkandena 5 och 6, Fi55 (kd) yrkande 2 och Fi56 (fp) yrkande 6. Jämför reservationerna 9 (m), 10 (kd) och 11 (fp).

Propositionen

Huvudmannaskapet för den tidigare omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda fördes över från landstingen till kommunerna före utgången av 1995. Eftersom kostnaderna är ojämnt fördelade mellan kommunerna har länsvisa s.k. mellankommunala utjämningsystem utvecklats i varje län för sig, vilket resulterat i att det finns flera olika system för utjämning mellan kommuner av kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Några av de länsvisa utjämningsystemen har löpt ut och några kommer att göra det under de närmaste åren. I syfte att införa ett nytt system för utjämning mellan kommuner av LSS-kostnader fr.o.m. 2001 tillsatte regeringen i maj 1999 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att utforma ett sådant förslag. Arbetsgruppen lämnade förslag till en utjämningsmodell som skulle kunna införas från 2001 men konstaterade också att det borde vara möjligt att utveckla en annan modell på lång sikt. Arbetsgruppens förslag mötte emellertid kritik från flera remissinstanser bl.a. för att vara kostnadsdrivande eftersom kommunerna kunde påverka hur mycket bidrag de skulle vara berättigade till. Efter att ha övervägt arbetsgruppens förslag tillsammans med remissinstansernas synpunkter lämnar regeringen i den nu aktuella propositionen ett förslag som är mer begränsat än arbetsgruppens. Regeringens förslag innebär att en form av högkostnadsskydd för kommunerna skapas för åren 2001 och 2002. Ett statsbidrag inrättas som skall kompensera kommuner som både har höga verksamhetskostnader och standardkostnader för LSS (yrkande 6). Samtidigt tillsätts en utredning med uppgift att överväga olika långsiktiga lösningar för utjämning av LSS-kostnader.

Regeringen föreslår vidare att ett extra statsbidrag införs för åren 2001 och 2002 som kommunerna kan ansöka för särskilt kostnadskrävande insatser enligt LSS (yrkande 7). Kostnaderna för funktionshindrade kan variera kraftigt. För små kommuner kan kostnaden för enstaka personer med funktionshinder som kräver särskilda insatser vara kännbara. Regeringen anser därför att ett extra statsbidrag bör införas för kommuner vars funktionshindrade är i behov av extra kostsamma insatser. Socialstyrelsen bör pröva kommunernas ansökningar om det extra statsbidraget.

Beträffande kommunernas rätt att träffa avtal om kostnadsansvar för personer bokförda i en annan kommun avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag under hösten. Det kommande förslaget syftar till att skapa en utvidgad rätt att träffa sådana avtal. Förslaget bör kunna träda i kraft vid årsskiftet och gälla under 2001 och 2002 i avvaktan på utredningens förslag till långsiktiga lösningar för utjämning av LSS-kostnader.

Statsbidragen bör enligt regeringens bedömning uppgå till sammanlagt ca 450 miljoner kronor. Detta bör finansieras genom att anslagen Generellt statsbidrag till kommuner och landsting samt anslaget Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting minskas med 350 respektive 100 miljoner kronor. Regeringen anmäler i propositionen att den avser återkomma med anslagsfrågor i budgetpropositionen för 2001.

Motionerna

I *motion Fi54* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) förespråkas att kostnadsansvaret för LSS-verksamhet flyttas från kommunerna till staten (yrkande 5). Motionärerna anser inte att det är lämpligt, och dessutom i strid med handikappreformens ursprungliga intentioner, att kostnaderna för assistansersättningen ställs mot annan kommunal verksamhet. Reglerna kring den personliga assistansen är enligt motionärerna så hårt styrda av staten att kommunal finansiering är problematisk utifrån principen om kommunal självstyrelse. Dessutom finns problem inom LSS-verksamheten, anför motionärerna, genom att kommuner med vårdhem och boendeformer som attraherar människor även från andra kommuner drabbas av orimliga kostnader. Regeringens förslag ger inte någon tillfredsställande lösning på detta problem. Motionärerna anför också att regeringen bör lämna förslag till riksdagen om att även personer som får hjälp enligt LSS ges en reell möjlighet att – med bibehållet finansieringsansvar för hemkommunen – söka boende och vård i andra kommuner (yrkande 6).

I *motion Fi55* av Per Landgren m.fl. (kd) anføres att eftersom LSS är statligt reglerat men innefattar faktorer som kommunerna kan påverka bör en långsiktig hållbar utjämning av LSS-kostnaderna åstadkommas genom att staten tar över finansieringsansvaret (yrkande 2). Propositionens förslag om en övergångslösning med statsbidrag anser dock motionärerna vara ett steg i rätt riktning.

I *motion Fi56* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) framhävs att det är angeläget att finna en långsiktig lösning på frågorna om hur LSS-kostnaderna skall hantearas (yrkande 6). I avvaktan på en sådan lösning anser motionärerna att regeringens förslag kan accepteras.

Utskottets ställningstagande

I proposition 1998/99:89 Förändringar i utjämningsystemet för kommuner och landsting m.m. anmälde regeringen att frågan om ett särskilt statsbidrag

avseende personer med funktionshinder bereddes vidare inom Regeringskansliet. Regeringen anger i budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1) att den avser tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att lägga fram förslag om en permanent nationell utjämning av LSS-kostnader som kan träda i kraft 2003. I avvaktan på en sådan lösning föreslår regeringen i den nu aktuella propositionen att två tidsbegränsade bidrag inrättas för 2001 och 2002. Utskottet konstaterar att det föreligger stora kostnadsskillnader avseende LSS-verksamheten mellan kommunerna och delar liksom tidigare regeringens uppfattning att någon form av utjämning behöver införas.

Vad gäller frågan om statligt övertagande av finansieringsansvaret för LSS vill utskottet framhålla att socialtjänstlagen stadgar att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Ansvaret för boendet för personer med behov av särskilt stöd har varit ett kommunalt åtagande sedan mycket länge. Kommunerna hade enligt omsorgslagen ansvaret för utvecklingsstörda även innan LSS infördes. LSS ersatte omsorgslagen 1993 varvid nya grupper kom att omfattas av lagen. Kostnaderna för kommunerna till följd av LSS reglerades mellan kommunerna och staten då lagen infördes. Finansutskottet ställer sig avvisande till att staten tar över finansieringsansvaret för kostnader för verksamhet enligt LSS. Frågan om finansieringsansvaret för den personliga assistansen har flera gånger behandlats av socialutskottet, senast i betänkande 1999/2000:SoU1. Socialutskottet motsätter sig i detta betänkande fortfarande förslaget om ett förstatligande av de första 20 timmarna. Finansutskottet delar denna uppfattning.

Utskottet tillstyrker med det anförda regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi54 (m) yrkandena 5 och 6, Fi55 (kd) yrkande 2 och Fi56 (fp) yrkande 6.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Kommunala företag (punkt 1) (m, kd)

av Mats Odell (kd), Gunnar Hökmark (m), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd) och Anna Åkerhielm (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900) samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen proposition 1999/2000:115 yrkande 1 och motion 1999/2000:Fi56 yrkande 2. Motion 1999/2000:Fi56 yrkande 1 bifalls delvis.

Ställningstagande

Vi anser dels att kommuner skall koncentrera sin verksamhet till det som kan anses vara kommunens kärnuppgifter, dels att kommunal verksamhet i allmänhet skall bedrivas i förvaltningsform och endast undantagsvis i bolagsform. Vi anser följaktligen att de kommunala bolagen i första hand skall avvecklas. Kommunala bolag skapar alltför ofta problem beträffande demokratin, ekonomin och konkurrensen gentemot privata företag. Vi vill även fästa uppmärksamheten på att ett stort inslag av bolag i den kommunala verksamheten gör det svårare för kommuninvånarna att överblicka hela verksamheten, vilket är en nackdel från demokrati- och insynssynpunkt. Som framhölls i en avvikande mening till finansutskottets yttrande till konstitutionsutskottet med anledning av proposition 1998/99:66 En stärkt kommunal revision (1998/99:FiU4y), anser vi att det är angeläget att regelverket på sikt utformas så att förvaltningsformen åter blir den helt dominerande formen för kommunal verksamhet. För att åstadkomma en uppstramning av verksamheten som äger rum i bolag som ändå skall kvarstå i kommunal ägo hänvisar vi till samma avvikande mening till finansutskottets yttrande ovan angående särskild bolagsform för kommunala företag. Vi anser dessutom att regeringens förslag, att kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning utsträcks till att gälla även de kommunala bolagen, är ett minimivillkor. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen.

Vi föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkande 1 och motion Fi56 (fp) yrkande 2. Motion Fi56 (fp) yrkande 1 bifalls delvis.

2. Kommunala företag (punkt 1) (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900) samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifalls proposition 1999/2000:115 yrkande 1 och motion 1999/2000:Fi56 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser dels att kommuner skall koncentrera sin verksamhet till det som kan anses vara kommunens kärnuppgifter, dels att kommunal verksamhet i allmänhet skall bedrivas i förvaltningsform och endast undantagsvis i bolagsform. Jag anser följaktligen att de kommunala bolagen i första hand skall avvecklas. Kommunala bolag skapar problem beträffande demokratin, ekonomin och konkurrensen gentemot privata företag. Jag vill även fästa uppmärksamheten på att ett stort inslag av bolag i den kommunala verksamheten gör det svårare för kommuninvånarna att överblicka hela verksamheten, vilket är en nackdel från demokrati- och insynssynpunkt. Som framhölls i en avvikande mening till finansutskottets yttrande till konstitutionsutskottet med anledning av proposition 1998/99:66 En stärkt kommunal revision (1998/99:FiU4y), anser jag att det är angeläget att regelverket på sikt utformas så att förvaltningsformen åter blir den helt dominerande formen för kommunal verksamhet. För att åstadkomma en uppstramning av verksamheten som äger rum i bolag som ändå skall kvarstå i kommunal ägo anser jag att regeringens förslag, att kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning utsträcks till att gälla även de kommunala bolagen, är ett minimivillkor. Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen.

Jag föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkande 1 och motion Fi56 (fp) yrkandena 1 och 2.

3. Förändringar i lagen om kommunal redovisning (punkt 2) (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om kommunal redovisning (1997:614) samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed proposition 1999/2000:115 yrkande 2 och motion 1999/2000:Fi56 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Jag accepterar de förändringar i den kommunala redovisningslagen som föreslås i propositionen och som bl.a. innebär att den kommunala redovisningen anpassas till vad som gäller i näringslivet. När det gäller frågan om avsättningar, främst vad avser pensionsförpliktelser, föreslår regeringen ingen ändring. Jag anser det i samband härmed angeläget att frågan om den kommunala förmögenhetsmassan blir föremål för granskning. Som kommunallagen är utformad kan en kommun inte låta sin förmögenhet minska. Detta innebär för t.ex. tillväxtkommuner att de, i den här aktuella frågan, måste göra avsättningar trots att befintliga tillgångar väl svarar mot pensionsåtagandena. Det är rimligt att det finns regler som motverkar att kommuner på ett ansvarslost sätt använder engångsintäkter för att finansiera permanenta åtaganden, men det finns ingen anledning att kommuner skall ha stora förmögenhetsmassor. Denna fråga bör bli föremål för utredning. Jag anser att det framförda bör tillkännages regeringen som riksdagens mening.

Jag föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkande 2 och motion Fi56 (fp) yrkandena 3 och 4.

4. Inkomstutjämning för kommuner och landsting (punkt 3) (m)

av Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt och Anna Åkerhielm (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting samt regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift för kommuner och landsting samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motion 1999/2000:Fi54 yrkande 1 och avslår proposition 1999/2000:115 yrkandena 3

och 4 samt motionerna 1999/2000:Fi55 yrkande 1, 1999/2000:Fi56 yrkande 5 och 1999/2000:Fi57 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att dagens system för inkomstutjämning mellan kommunerna är direkt tillväxtfientligt. Dagens förhållanden innebär att en kommun kan drabbas av att mer än 100 % av en relativ inkomstökning konfiskeras, en ren pomperipossaeffekt. Regeringens förslag innebär att en relativ inkomstökning i stället beskattas med 95 %, vilket enligt vår mening närmast är parodiskt med tanke på att regeringen säger sig vilja verka för tillväxt. Vi anser att riksdagen snarast bör besluta om en ordning där relativ tillväxt får behållas i sin helhet var den än förekommer bland landets kommuner. En sådan förändring av dagens system är enkel att genomföra, kan förenas med en fortsatt hög utjämningsgrad och skulle bli en signal att belöna tillväxt var den än finns i hela landet. Detta skulle övergångsvis – i avvaktan på ett nytt utjämningsystem – rätta till de mest tillväxtfientliga inslagen i dagens grundlagsvidriga inomkommunala utjämningsystem. Det underskott som därvid uppstår i systemet får täckas genom motsvarande minskning i det invånarbaserade statsbidragssystemet. Vi föreslår att regeringens förslag till ändring av inkomstutjämningsavslås och att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framfört i reservationen.

Vi föreslår således att riksdagen bifaller motion Fi54 (m) yrkande 1 och avslår proposition 115 yrkandena 3 och 4 samt motionerna Fi55 (kd) yrkande 1, Fi56 (fp) yrkande 5 och Fi57 (c) yrkande 1.

5. Inkomstutjämning för kommuner och landsting (punkt 3) (kd) av Mats Odell och Per Landgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting samt regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift för kommuner och landsting samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed proposition 1999/2000:115 yrkandena 3 och 4 samt motion 1999/2000:Fi55 yrkande 1 och avslår motionerna 1999/2000:Fi54 yrkande 1, 1999/2000:Fi56 yrkande 5 och 1999/2000:Fi57 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att dagens system för kommunal inkomstutjämning är kontraproduktivt. Tillväxtkommuner med hög skattekraft riskerar att på grund av sänkta bidrag relativt landet i övrigt förlora ekonomiskt på ökade skatteintäkter, dvs.

drabbas av en pomperipossaliknande effekt. Regeringen avser med föreliggande proposition åtgärda detta missförhållande, men de föreslagna ändringarna kommer alldeles för sent och är dessutom helt otillräckliga. Vi anser således att problemet inte löses genom regeringens förslag. Vår mening är att nuvarande ordning med inomkommunal utjämning går emot grundlagens intentioner med den kommunala självstyrelsen, lokaliseringsprincipen och den kommunala beskattningsrätten. Regeringen bör enligt vår mening snarast tillsätta en ny utredning med uppdrag att utreda förutsättningarna för ett statligt utjämningsystem där den pomperipossaliknande effekten helt kan elimineras.

Vi föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkandena 3 och 4 samt motion Fi55 (kd) yrkande 1 och avslår motionerna Fi54 (m) yrkande 1, Fi56 (fp) yrkande 5 och Fi57 (c) yrkande 1.

6. Inkomstutjämning för kommuner och landsting (punkt 3) (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting samt regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift för kommuner och landsting samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motion 1999/2000:Fi56 yrkande 5 och avslår proposition 1999/2000:115 yrkandena 3 och 4 samt motionerna 1999/2000:Fi54 yrkande 1, 1999/2000:Fi55 yrkande 1 och 1999/2000:Fi57 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag vill åstadkomma en förändring bl.a. genom att sänka utjämningsgraden i utjämningsssystemet och ser ingen anledning att acceptera regeringens åtgärd. Ansträngningarna bör enligt min uppfattning inriktas på att gå över till ett enklare system med en lägre utjämningsgrad i inkomstutjämningen och färre faktorer när det gäller kostnadsutjämningen. På så sätt kan pomperipossaeffekten elimineras. Jag föreslår därför att regeringens förslag om ändringar i inkomstutjämningen avslås och att riksdagen tillkännager för regeringen vad jag har framfört.

Jag föreslår således att riksdagen bifaller motion Fi56 (fp) yrkande 5 och avslår proposition 115 yrkandena 3 och 4 samt motionerna Fi54 (m) yrkande 1, Fi55 (kd) yrkande 1 och Fi57 (c) yrkande 1.

7. Inkomstutjämnning för kommuner och landsting (punkt 3) (c)
av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting samt regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift för kommuner och landsting samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed proposition 1999/2000:115 yrkandena 3 och 4 samt motion 1999/2000:Fi57 yrkande 1 och avslår motionerna 1999/2000:Fi54 yrkande 1, 1999/2000:Fi55 yrkande 1 och 1999/2000:Fi56 yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att en viktig förutsättning för tillväxt och livskraft i hela landet är ett utjämningsystem som skapar likvärdiga förutsättningar för alla kommuner att bedriva kommunal verksamhet. Jag anser att ett nytt system, med enklare regler som stärker den demokratiska kontrollen, måste utvecklas för framtiden. Denna s.k. pomperipossaeffekt måste avskaffas i ett reformerat system, då den upplevs som orättfärdig och inkräktar på det kommunala självstyret. En sänkning av kompensationsgraden i dagens system är dock ett oacceptabelt sätt att komma till rätta med pomperipossaeffekten. De förändringar av inkomstutjämnningen som regeringen föreslår gör att beräkningarna blir mer komplicerade. Jag anser att det bör tillkännages för regeringen att det finns behov av fortsatt utredning för att skapa ett nytt utjämningsystem, med enklare och mer överblickbara regler.

Jag föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkandena 3 och 4 samt motion Fi57 (c) yrkande 1 och avslår motionerna Fi54 (m) yrkande 1, Fi55 (kd) yrkande 1 och Fi56 (fp) yrkande 5.

8. Omställningsbidrag till landsting med minskande befolkning (punkt 4) (c)
av Lena Ek (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen avslår regeringens förslag att inrätta ett omställningsbidrag för landsting med minskande befolkning samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs om bidrag till kommuner och landsting med minskande befolkning. Riksdagen tillkännager dessutom för regeringen som sin

mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 1999/2000:Fi57 yrkandena 2 och 3 samt avslår proposition 1999/2000:115 yrkande 5.

Ställningstagande

Tryggheten i vården är inte förenlig med tvära kast. För att ge möjlighet till en anpassning av kostnaderna under lugna former har vi tidigare krävt en alternativregel i inkomstutjämnningen som tar hänsyn till snabba befolkningsminskningar i såväl kommuner som landsting. Mot denna bakgrund ger det viss tillfredsställelse att regeringen nu försöker lösa problemet med stora befolkningsminskningar även för landstingen. Regeringens förslag är emellertid inte tillfredsställande, dels för att omställningsbidraget är för lågt, dels för att lösningen är tillfällig. Jag anser att det behövs en permanent lösning inom det befintliga utjämningsystemet och föreslår därför att ersättningen vid en befolkningsminskning som överstiger 2 % över en femårsperiod sätts till 100 kr per invånare och att detta skall gälla såväl kommuner som landsting. Jag anser dessutom att en alternativregel bör införas för att mildra effekterna av befolkningsminskningar större än 2 % under en tvåårsperiod. Vid tillämpningen av regeln bör ersättningen förslagsvis sättas till 150 kr per invånare för både kommuner och landsting. Jag föreslår att regeringens förslag om bidrag till landsting med minskande befolkning avslås och att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framfört om bidrag till kommuner och landsting med minskande befolkning.

Jag föreslår således att riksdagen bifaller motion Fi57 (c) yrkandena 2 och 3 samt avslår proposition 115 yrkande 5.

9. Statsbidrag för LSS-kostnader (punkt 5) (m)

av Gunnar Hökmark, Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt och Anna Åkerhielm (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen avslår regeringens förslag att dels inrätta ett statsbidrag för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), dels inrätta ett extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser enligt samma lag. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening dels vad som framförs i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motion 1999/2000:Fi54 yrkandena 5 och 6 samt avslår proposition 1999/2000:115 yrkandena 6 och 7 samt motionerna 1999/2000:Fi55 yrkande 2 och 1999/2000:Fi56 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att det ekonomiska ansvaret för assistansersättningen skall återgå till staten. Reglerna för den personliga assistansen är så hårt styrda av staten att den inte bör finansieras med kommunalskattemedel och generella statsbidrag. Ett system där staten i princip står för besluten samtidigt som kommunerna får betala är mycket problematiskt utifrån principen om kommunal självstyrelse. Svarar staten för styrningen i detalj bör staten också vara finansiär. Insatserna för funktionshindrade får enligt vår mening inte ställas mot andra kommunala utgifter på det sätt som i dag är fallet. Därför har vi flera gånger föreslagit att hela det ekonomiska ansvaret för assistansersättningen skall återgå till staten. Vi anser vidare att ett problem som i dag finns inom LSS-verksamheten – att kommuner med vårdhem och boendeformer som attraherar även människor i andra kommuner kan drabbas av orimliga kostnader – inte får någon tillfredsställande lösning genom regeringens förslag. Dessa kommuner förblir utlämnade till andra kommuners eller statliga bidragsgivares välvilja och godtycke. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som säkrar att även de som får hjälp enligt LSS garanteras reella möjligheter att – med bibehållet finansieringsansvar för hemkommunen – söka boende och vårdformer i annan kommun. Vi föreslår att riksdagen bifaller motion Fi54 yrkande 5 och tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen om rätten för den som har bistånd enligt LSS till vård och boende i andra kommuner än hemkommunen.

Vi föreslår således att riksdagen bifaller motion Fi54 (m) yrkandena 5 och 6 samt avslår proposition 115 yrkandena 6 och 7 samt motionerna Fi55 (kd) yrkande 2 och Fi56 (fp) yrkande 6.

10. Statsbidrag för LSS-kostnader (punkt 5) (kd)

av Mats Odell och Per Landgren (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen godkänner regeringens förslag att dels inrätta ett statsbidrag för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), dels inrätta ett extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser enligt samma lag. Riksdagen tillkännager även för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed proposition 1999/2000:115 yrkandena 6 och 7 samt motion 1999/2000:Fi55 yrkande 2 och avslår motionerna 1999/2000:Fi54 yrkandena 5 och 6 och 1999/2000:Fi56 yrkande 6.

Ställningstagande

Syftet med det kommunala utjämningsystemet är att alla kommuner och landsting skall ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Eftersom LSS är statligt reglerad men innefattar faktorer som kommunerna kan påverka anser vi att en långsiktigt hållbar utjämning av LSS-kostnaderna bör åstadkommas genom att staten tar över finansieringsansvaret. Regeringens förslag om övergångslösning med statsbidrag anser vi emellertid vara ett steg i rätt riktning. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen.

Vi föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkandena 6 och 7 samt motion Fi55 (kd) yrkande 2 och avslår motionerna Fi54 (m) yrkandena 5 och 6 och Fi56 (fp) yrkande 6.

11. Statsbidrag för LSS-kostnader (punkt 5) (fp)

av Karin Pilsäter (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen godkänner regeringens förslag att dels inrätta ett statsbidrag för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), dels inrätta ett extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser enligt samma lag. Riksdagen tillkännager även för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Riksdagen bifaller därmed proposition 1999/2000:115 yrkandena 6 och 7 samt motion 1999/2000:Fi56 yrkande 6 och avslår motionerna 1999/2000:Fi54 yrkandena 5 och 6 och 1999/2000:Fi55 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det är angeläget att finna en långsiktig lösning på frågorna om kommuner med höga kostnader enligt LSS genom att kostnaderna för LSS åter förstatligas. Detta gäller också kostnadsansvaret för personer som är folkbokförda i annan kommun än där de får vård. I avvaktan på långsiktiga lösningar anser jag att de tillfälliga statsbidragen accepteras. Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen.

Jag föreslår således att riksdagen bifaller proposition 115 yrkandena 6 och 7 samt motion Fi56 (fp) yrkande 6 och avslår motionerna Fi54 (m) yrkandena 5 och 6 och Fi55 (kd) yrkande 2.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I *proposition 1999/2000:115* föreslår regeringen att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900),
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om kommunal redovisning (1997:614),
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting,
4. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift för kommuner och landsting,
5. godkänner inrättandet av ett omställningsbidrag för landsting med minskande befolkning,
6. godkänner inrättandet av ett statsbidrag för kommuner med höga kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS),
7. godkänner inrättandet av ett extra statsbidrag för särskilt kostnadskrävande insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Följdmotioner

I *motion 1999/2000:Fi54* av Gunnar Hökmark m.fl. (m) yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen i berörd del och beslutar om ändringar av den kommunala inkomstutjämnningen i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att riksdagen avslår propositionen i berörda delar och begär att regeringen snarast återkommer med förslag där staten övertar finansieringen av LSS-verksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för den som har bistånd enligt LSS att söka vård och boende i annan än hemkommunen.

I *motion 1999/2000:Fi55* av Per Landgren m.fl. (kd) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att snarast tillsätta en ny utredning med uppdrag att utreda förutsättningarna för ett statligt utjämningsystem där pomperi-possaeffekten helt kan elimineras,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett statligt finansieringsansvar för LSS.

I *motion 1999/2000:Fi56* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avveckling av kommunala bolag,
2. att riksdagen, i avvaktan på ett avvecklande av huvuddelen av de kommunala bolagen, som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kravet på god hushållning i de kommunala bolagen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändringar i den kommunala redovisningslagen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att utreda kravet på att den kommunala förmögenheten inte får minska,
5. att riksdagen avslår regeringens förslag om förändringar i det kommunala inkomstutjämningsystemet och som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en minskning av inkomstutjämningsgraden för att komma till rätta med de s.k. pomperipossaeffekterna,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om LSS-kostnader.

I *motion 1999/2000:Fi57* av Rolf Kenneryd m.fl. (c) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skapa ett nytt utjämningsystem med enklare och mer överblickbara regler,
2. att riksdagen beslutar att som en permanent lösning låta ersättningen vid en befolkningsminskning över en femårsperiod vara 100 kr per invånare för befolkningsminskning överstigande 2 % för såväl kommuner som landsting,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att införa en alternativregel vid större befolkningsminskning än 2 % under en tvåårsperiod.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

- 1 Förslag till lag om ändring i kommunallagen
(1991:900)

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:614) om kommunal redovisning

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1515) om utjämningsbidrag till kommuner och landsting

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1516) om utjämningsavgift till kommuner och landsting

4 §

Kommuner och landsting vars garanterade skatteunderlag understiger det uppräknade skatteunderlaget skall betala en avgift som motsvarar mellanskillnaden, multiplicerat med en skattesats som fastställs enligt 7 § andra stycket.

För kommuner och landsting vars skattesats enligt 7 § andra stycket överstiger 95 procent av den av kommunen eller landstinget fastställda skattesatsen för året före avgiftsåret skall dock avgiften beräknas enligt följande.

Avgiften skall beräknas så att den procentuella förändringen av kommunens eller landstingets nettoinkomster mellan året före avgiftsåret och avgiftsåret motsvarar summan av 95 procent av den procentuella förändringen av den uppräknade medelskatekraften och 5 procent av den procentuella förändringen av kommunens eller landstingets uppräknade skatteunderlag per folkbokförd invånare i kommunen eller landstinget den 1 november året före respektive år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.